

Moderne tijd

Fenna Mastenbroek (1788–1826) was in haar tijd een populaire Nederlandse schrijfster van romans, korte verhalen en gedichten. In het voorbericht van haar *Lectuur voor vrouwen* schreef Fenna: "Voor mannen te schrijven is minder mijn taak, omdat daartoe veelal een geleerdheid wordt gevorderd, welke ik niet bezit, en die ook, volgens 't algemeen oordeel, geen sieraad der vrouw is."

- 2p 14 Leg uit dat Fenna niet gezien kan worden als voorloper van het feminisme.

Gebruik bron 10.

Bij deze bron kun je drie conclusies trekken:

- 1 Bismarck doet niet mee met het modern imperialisme.
- 2 Dit gesprek past bij de Duitse alliantiepolitiek.
- 3 Een gesprek met deze politieke strekking zal na de troonsbestijging van Wilhelm II niet meer voorkomen.

- 3p 15 Ondersteun elk van deze conclusies.

Gebruik bron 11.

In 1919 zouden Duitse vrouwen met de gegevens uit deze tabel duidelijk kunnen maken waarom zij kiesrecht moeten krijgen.

- 2p 16 Leg uit welk argument zij aan deze gegevens kunnen ontleen.

Gebruik bron 12.

In de negentiende eeuw ontstaan verschillende politieke stromingen.

- 4p 17 Geef een toelichting bij deze prent door:
- (zonder bron) twee redenen te noemen waardoor arbeiders in de negentiende eeuw zich konden gaan verenigen en
 - uit te leggen welke boodschap de maker van deze prent wil overbrengen.

In 1924 trad het Dawesplan in werking. De Verenigde Staten hadden verschillende motieven om het Dawesplan uit te voeren.

4p **18** Leg uit:

- welk economisch motief de Verenigde Staten hadden om het Dawesplan uit te voeren en
- waardoor het Dawesplan kon bijdragen aan het Europese machtsevenwicht.

Gebruik bron 13.

In 1933 groeit de macht van Hitler sterk.

4p **19** Noem twee oorzaken van de groeiende macht van Hitler en geef bij elke oorzaak aan hoe deze in de brief naar voren komt.

Gebruik bron 13.

Stel: je onderzoekt de populariteit van Hitler in 1933 in Duitsland.

1p **20** Geef een argument voor de betrouwbaarheid van de informatie uit deze bron voor je onderzoek.

bron 10

In 1873 schrijft de Britse ambassadeur in Berlijn, Lord Odo Russell, een brief naar de Britse minister van buitenlandse zaken, Lord Granville:

Berlijn, 11 februari 1873

Beste Lord Granville,

Vorst Bismarck vroeg me vanavond na het diner om met hem een pijp te roken in de salon.

In de eerste plaats wilde hij mijn medewerking verkrijgen bij het weerleggen van laster. Het was hem ter ore gekomen, dat de koningin van Holland¹⁾ die, om onbegrijpelijke redenen die alleen zijzelf kende, een fervent tegenstandster was van Pruisen en van de Duitse eenheid, erin geslaagd was tijdens haar talrijke reizen naar Engeland het idee te verspreiden dat Pruisen van plan was Nederland te annexeren met het oog op het verkrijgen van kolonies en een vloot voor Duitsland.

Hij (Bismarck) verlangde noch naar kolonies noch naar een vloot. Kolonies zouden in zijn opinie alleen zorgen voor verzwakking, omdat kolonies alleen verdedigd konden worden door een sterke vloot. Duitslands geografische positie vereiste niet dat zij zich zou ontwikkelen tot een sterke maritieme macht. Een vloot die kon wedijveren met die van Oostenrijk, Egypte, Holland of misschien Italië en nauwelijks met Rusland zou voldoende zijn voor Duitsland. Maar het zou voor Duitsland niet interessant zijn zo lang zij geen kolonies had waarmee zij kon rivaliseren met maritieme machten zoals Engeland, Amerika of Frankrijk. Veel kolonies waren hem aangeboden, hij had ze afgewezen en wenste alleen kolenstations die hem waren toegewezen door verdragen met andere landen. Duitsland was in zijn opinie nu groot en sterk genoeg.

noot 1 Prinses Sophie van Württemberg, koningin van Nederland, was de vrouw van koning Willem III.

bron 11

Werkgelegenheid van Duitse industriearbeiders 1914-1919
(maart 1914 = 100)

	mrt.	sep.	mrt.	sep.	mrt.	sep.	mrt.	sep.	mrt.	sep.	mrt.
	'14	'14	'15	'15	'16	'16	'17	'17	'18	'18	'19
man	100	72	84	82	83	84	94	100	102	105	98
vrouw	100	79	98	120	147	173	217	227	234	229	99

bron 12

Prent uit het katholieke tijdschrift De Roskam met als titel '1 Mei-beweging' uit 1921:

Donderdag 21 April 1921 10e Jaargang No. 8

DE ROSKAM

Nadruk verboden. **VERSCHIJNT OM DE VEERTIEN DAGEN.** Nadruk verboden.
Abonnementsprijs van „De Roskam” f 2.30 per jaar; met inbegrip van „De Volkskrant” f 9.30. Losse nummers f 0.10.
Redactie-adres: VAN IMHOFFSTRAAT 28, 's-GRAVENHAGE, TELEFOONNUMMER H. 1356.
Administratie-adres: EMMAPLEIN 2, 's-HERTOGENBOSCH, TELEFOON No. 70.
Adres voor inzending van teekeningen: L. DE LEEUW, Singel 174, Dordrecht.

1 MEI-BEWEGING.

Dank je, wij hebben ons eigen Meifeest.

Onderschrift:

"Dank je, wij hebben ons eigen Meifeest."

Toelichting

1 mei is voor socialisten een feestdag, de dag van de arbeid,

voor rooms-katholieken is mei de maand van de Mariaverering.

Links op de prent staat een beeldje van Maria met Jezus op haar arm.

bron 13

In 1933 ontvangt Irmgard Brester in Nederland een brief van haar Duitse familieleden waarin staat:

Nu zijn de vlaggen opgeborgen, het gejuich verstomd, nu komt de zware taak van de wederopbouw. Een regering die zo het vertrouwen van het volk geniet, krijgt dat vast wel voor elkaar. Maar daar hoort een ijzeren vuist bij. En Hitler zal moeten oppassen dat zijn beweging geen gevaar loopt. De communisten verbranden nu hun rode vlaggen, opeens willen ze ook nationaalsocialisten worden. Dat gaat natuurlijk niet. Eerst moeten ze een proeftijd van drie jaar in de concentratiekampen doormaken.

Hetzelfde geldt voor de sociaaldemocraten. Dagelijks hoor je van mensen die uit de partij gaan. Plotseling ontdekken ze hun nationaalsocialistische inborst. Dat in zulke perioden van strijd, die om leven of ondergang van een volk gaan, ook ontsporingen voorkomen, die excessen waar jij het over hebt, is niet goed te praten, maar wel te begrijpen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.